

Mindezek alapján a bíráló bizottság egyhangúlag javasolta a Tudományos Minősítő Bizottságnak, hogy B. Lőrinczy Évának a nyelvészeti tudományok kandidátusa fokozatot ítélje oda.

Összefoglalta :

Imre Samu

a bizottság titkára

HARMATTA JÁNOS „A DURAI PÁRTHIUS NYELVEMLÉKEK” C. DOKTORI DISSZERTÁCIÓJÁNAK VITÁJA

Az 1957. november 26-án megtartott vitán a bírálóbizottság elnöke Németh Gyula akadémikus volt; tagjai: Bárczi Géza, Kniezsa István, Trencsényi Waldapfel Imre akadémikusok, Fekete Lajos levelező tag, Banner János a történettudományok doktora és Telegdi Zsigmond, a nyelvészeti tudományok kandidátusa, a bizottság titkára. Az értekezés opponensei: Marót Károly akadémikus, Moravesik Gyula akadémikus és Czeglédy Károly, a nyelvészeti tudományok kandidátusa.

Az elnök bevezető szavai és a jelölt eddigi tudományos munkásságának ismertetése után az opponensek közül elsőnek Marót Károly akadémikus adta elő véleményét.

Mindenekelőtt rámutatott a durai leletek jelentőségére. A települések közül, amelyeknek a Seleukidák, az Arsakidák és a korai Szászánidák korából eredő romjait a régészek ásója napvilágra hozta, történeti jelentősége tekintetében messze kiemelkedik ez az Eufratész menti város. Dura-Europos különböző etnikumok és kultúrák határterületén feküdt, és fontos állomás-helye volt az eufratészi karaván-útnak, amely a görög—római világ és a Távol-Kelet között folyó kereskedelmet közvetítette. Így Dura egykori életének maradványaiból feltárul előttünk az antik világ és a Kelet ötévszázados bonyolult egymásrahatásának színes képe.

Dura-Europos történetének leghomályosabb pontja mind ez ideig a város életének megszűnése maradt. Tudjuk, hogy a város, amely a rómaiak egyik legfontosabb mezopotámiai határerődítménye volt, 256 körül kemény ostrom után elesett, perzsa kézre került. A 256 utáni évekből egyetlen olyan görög vagy latin dokumentum sem került elő, amely a város történetének további folyamatára fényt vetne. Ezért döntő fontossága van azoknak a párthus nyelvű dokumentumoknak, amelyek leletkörülményeik után ítélve Dura történetének abból a korszakából származnak, amely a perzsák által történt elfoglalása utáni időbe esik. Harmatta munkája, amelyben most ezeket a párthus nyelvű dokumentumokat megfejtji és feldolgozza, ilyen módon rendkívül értékes forrásanyagot ad a történeti kutatás kezébe. Harmatta értekezésében kiértékeli történeti szempontból is az ostrakonok és a pergamen adatait, s ez lehetővé teszi, hogy munkájával az ókori történet szempontjából foglalkozzunk.

Harmatta szerint Dura-Europost a perzsák 256-ban foglalták el s az ezt követő évekből származnak az ostrakonok is és a pergamen is. Az ostrakonok hivatalos jellegű gazdasági dokumentumok, gabonabeszolgáltatási jegyzékek. Azt bizonyítják, hogy a város körül rendszeres földművelés folyt, a városban pedig perzsa közigazgatás működött. Ezeket a következtetéseket

Harmatta jól alá tudja támasztani az ostrakonok névanyagának tanúvalloásával.

Igen érdekes a névanyag prosópográfiai vizsgálatának eredménye. Az iráni nevek közül három esetben olyan ritka nevekkal van dolgunk, amelyek csak Sápur Ka'bayi Zardust-i feliratán, a királyi udvar előkelőinek felsorolásában fordulnak elő. Mivel az ostrakonokon felsorolt személyeknek Dura környékén földbirtokkal kellett rendelkezniük, Harmatta feltételezi, hogy az említett esetekben a földtulajdonosokban Sápur előkelő méltóságviselőinek fiait kell látnunk. Ezt a feltevést meggyőző adatokkal támasztja alá.

A névanyag további vizsgálatából Dura új perzsa lakosságának társadalmi összetételére vonatkozólag is érdekes következtetések adódnak.

Igen fontosak azok a következtetések, amelyeket Harmatta a durai perzsa közigazgatás szervezetére vonatkozólag von le. A 4. ostrakon szerint Dura élén perzsa satrapa állt, az ő kezébe folytak be a beszolgáltatások. A satrapa Harmatta megállapítása szerint az arsakida és a szászánida korban már általában nem egy nagykiterjedésű terület kormányzója, hanem csupán városkormányzó; így érthető a párthusból átvett örmény *šahap* szónak ez a jelentése.

Történeti szempontból mégis az értekezésnek a földbirtok viszonyokra vonatkozó következtetései nyitják a legszélesebb távlatot. Harmatta feltevése, hogy a városok földbirtokkörzetének szervezeti formáját a szászánida uralkodók is megtartották, hogy az elfoglalt Dura körül is ilyen városi földbirtokkörzetet szerveztek s hogy ez a földbirtokrendszer voltaképpen a seleukida kortól kezdve nyomon követhető, igen valószínűnek látszik.

Az ostrakonok alapján nyert történeti eredményeket fejleszti tovább Harmatta a durai pergamennel kapcsolatban is.

Harmatta történeti következtetéseivel a lényegét illetően egyet kell értenünk. Van azonban egy vitatható pont.

A 250 és 260 közötti évtized történetének Achilles-sarka a kronológia. Harmatta Dura elestét 256-ra teszi, két fontos érv alapján; ezek közül az egyik a Szászánidáknak, a másik Valerianus császárnak a kronológiájával függ össze. Ezzel kapcsolatban megemlítjük, hogy Valerianus pénzeinek egy másik, ALFÖLDI-féle osztályozása szerint Dura elestét 255-re kell tennünk. Bizonyos mértékben módosíthatja a történeti folyamatról alkotott képet Dura elfoglalásának egy másik kérdése is. Két felfogás áll egymással szemben: az egyik szerint a perzsák Durát egyszer foglalták el, 255-ben vagy 256-ban, a másik szerint kétszer, először 253-ban, azután újból 256-ban. Ha az utóbbi feltevés bizonyul helyesnek, felmerül a kérdés, hogy a párthus nyelvemlékek Dura két elfoglalása közül melyiknek az idejébe helyezhetők. Ezek a bizonytalanságok azonban Harmatta következtetéseinek lényegét nem érintik.

Konklúziójában az opponens hangsúlyozta, hogy Harmatta János az indoeurópai nyelvészet tanára, de tudományos munkássága ezen a körön túl messzire átnyúlik az írástörténet, az archeológia és az általános történelem területére; tekintélye messze hazánk határain túl elismert. Régen megérdemelte már, amire az elmondottak alapján az opponens a legmelegebben ajánlja: a doktori fokozatot.

Végezetül Marót akadémikus szóvá tesz egy kérdést, amely ugyan független a vita tárgykörétől, de neki szívéen fekszik és Harmatta prof.-tól sem idegen. Ő maga ismételten foglalkozott az epika keletkezésének és a logikus gondolkodás kialakulásának szorosan összefüggő problémáival.

Szerencsésnek tartaná, ha egyszer a jelölt is alkalmat találna a maga részéről a kérdés-komplexus közelebbi megvilágítására.

A második opponens, Moravcsik Gyula akadémikus, szintén kiemelte a durai párthus nyelvemlékek rendkívüli jelentőségét: feldolgozásuk mind az iráni nyelvtudomány, mind pedig az ókori történet szempontjából elsőrendű feladat, amelynek megoldása évek óta a nemzetközi tudományos világ érdeklődésének középpontjában áll. Két kiváló tudós, ALTHEIM és HENNING, foglalkozott is már velük, anélkül azonban, hogy kielégítő eredményekre jutottak volna; ez mutatja, milyen nehézségekkel kellett Harmattának megküzdenie. Nyilvánvaló, hogy ilyen nehezen olvasható és nehezen értelmezhető emlékeknél a megfejtés megalapozottsága az egyéni képességek és adottságok mellett elsősorban az alkalmazott módszer helyességén múlik. Éppen ezért az opponens a doktori értekezést főleg ebből a szempontból vette vizsgálat alá.

Az adott körülmények között a megfejtés epigrafikai, ill. paleográfiai megalapozása elsőrendű követelmény. Ehhez két szempont figyelembevétele szükséges. Az egyik az, hogy az olvasatokat megfelelő eljárással bizonyítani lehessen, a másik pedig az, hogy az olvasatok megállapításánál értelmezési szempontoknak nem szabad érvényesülniük. Ez utóbbi szempontot maga a szerző is hangsúlyozza.

Mint hogy a szerzőnek nem volt alkalmja az eredeti ostrakonokat, ill. a pergament tanulmányozni s azokról eredeti fényképek sem álltak rendelkezésre, sok esetben kétséges marad, hogy a számba vehető betűformák közül melyik az igaz. A fent említett elv következetes alkalmazása azonban gyakran kiküszöböli ezt a nehézséget.

Ami az olvasatok epigrafikai, ill. paleográfiai megalapozását illeti, a szerző két eljárást alkalmaz: egyrészt egy összehasonlító táblázatban közli minden egyes nyelvemlék betűformáinak duktusát, másrészt pedig, a pergamen esetében, melléklí a fényképhez a maga autográfiáját. Sajnálatos, hogy az ostrakonokról nem adott ilyen autográfiát. De a munkában megkapjuk az egyes olvasatok minden részletre kiterjedő indokolását, továbbá a korábbi kutatók, ALTHEIM és HENNING olvasatait, úgyhogy az olvasónak finoman kidolgozott kritikai apparátus áll rendelkezésére.

Éppen ez az apparátus mutatja, hogy az *Aših* olvasat (4. ostr.) kétséges: a durai ostrakonokkal nagyjában egykorú Ka'bayi Zardust-i feliraton a *h* más formát mutat. Harmatta olvasata ellen szól a kérdéses név görög átírata is.

Ami a szövegek értelmezését illeti, Harmatta teljes mértékben érvényre juttatja az olvasás és az értelmezés szétválasztása szükségességének elvét; ennek az elvnek következetes alkalmazása vezette el őt, ALTHEIMmel és HENNINGgel szemben, a durai párthus nyelvemlékek új értelmezéséhez. Az ő kísérleteik azért nem vezettek célra, mert az értelmezés szempontjait bekeverték az olvasásba.

Az opponens szerint célszerű lett volna, ha a szerző a távolabb álló szakemberek érdekében, legalább fő vonásaiban ismerteti a szövegközlésben nagy betűkkel jelzett arameus ideogrammok szerepét, ill. olvasásuk és azonosításuk módszerét.

A szerző egy helyen Menandrosra hivatkozik. Az opponens megjegyzi, hogy Harmatta helyesen magyarázza a bizánci történetíró szavait, de Menandros szövegéből az is kitűnik, hogy nemcsak, mint Harmatta írja, „a levél

többi tartalma lényegének” összefoglalására szorítkozott, hanem a levélnek legalábbis egy részét szó szerint közölte. Ez természetesen nem csökkenti, sőt erősíti a szerző megállapítását. Ebben az összefüggésben figyelemre méltó a türk kagánnak a bizánci császárhoz írt levele, amelynek címzésében (Theophylaktos Simokattes, ed. de Boer 257,5—6) első helyen állt a címzett és második helyen a levélíró neve.

Egy kérdés, amelyet az értekezés válasz nélkül hagy: ha a pergamenlevél Dura perzsa helytartójához volt intézve — így Harmatta — s egyik embere írta neki, miért párthus nyelven van fogalmazva és nem perzsául?

Harmatta János doktori értekezése, amely a párthus nyelvemlékek megfejtésén kívül a pahlavik írásbeliség kialakulására és az arameus kancelláriai gyakorlat történetére, továbbá Dura-Europos perzsa megszálláskorabeli történetére és gazdasági viszonyaira vonatkozólag is új eredményeket tárt fel, az iranisztikai szakirodalom kimagasló terméke. Kíváncsok, hogy a munka mielőbb idegen nyelven is napvilágot lásson s így a szerző eredményei a nemzetközi tudomány vérkeringésébe is belekerüljenek.

Mindezek alapján az opponens javasolja, hogy Harmatta a korábbi nagyértékű tudományos munkássága révén is már régen kiérdemelt doktor fokozatot elnyerje.

Czeglédy Károly, a harmadik opponens, behatóan foglalkozott a dolgozat nyelvi vonatkozásaival.

Ha Harmatta teljesítményét összefoglalóan értékelni akarjuk — fejtette ki — éppen az elődeivel való összehasonlításból lesz világos az általa végzett munka értéke. Ez pedig az, hogy Harmatta eredményei nemcsak egyes olvasatok kérdésében, hanem az egész anyag tekintetében lényeges haladást jelentenek HENNINGÉVEL szemben is. Néhány igen lényeges általános kérdésben Harmatta egyenesen döntő módon vitte előre a kutatást.

Az opponens az értekezés legfontosabb eredményei közül különösen kettőt emelt ki. Az első a durai ostrakonok tartalmi meghatározása az 1. ostrakonon olvasható, de a többin is visszatérő sajátos betűcsoport, ill. rövidítés alapján. A szerző felismerte, hogy a kérdéses szó, s annak rövidítése is, előfordul I. Sápur Ka'bayi Zardust-i feliratán mint a görög *modios* megfelelője. Ez a felismerés a 2. sor elején álló sémi ideogramának (MN) helyes olvasatával együtt döntő a durai ostrakonok tartalmi meghatározása szempontjából.

Ami a durai ostrakonokon felsorolt személy-, méltóság- és foglalkozásneveket, ill. patronimikonokat illeti, Harmatta, részben ALTHEIM és HENNING nyomán, jórészt azonban tőlük teljesen függetlenül, nagy többségükben evidens, vagy legalábbis meggyőzőnek látszó olvasatokat ajánl.

Az opponens részletesebben kitért egy durai személynévre, amelyet Harmatta némi habozással Barbāšamīnnak, ill. Barbēšamīnnak olvasott. Ez az olvasat az opponens nézete szerint nemcsak nagyon valószínű, de meggyőzően bizonyítható. A Barbēšamīn sémi eredetű theofor név, amelynek más példáit is ki tudjuk mutatni, mégpedig éppen perzsa területről és a durai ostrakonok korától nem túlságosan távoli időből. Az opponens ezt a megállapítását rendkívül sokrétű és gazdag adatanyaggal támasztotta alá.

Nem ért egyet az opponens Harmattának a QDM ideogramra vonatkozó fejtegetéseivel. Magyarázatra szorul, hogy ez az „előtt” jelentésű arameus szó hogyan vált a knyir. *aβar* 'super' „álarcává”. Harmatta úgy látja, hogy a birodalmi arameus nyelven írt Aršām-levelekben már kimutatható a *qdm* prepozíciónak kérdéses használata. Az opponens másképp itéli meg az idézett

helyeket; szerinte arra a kérdésre, hogy miért nem felel meg egymásnak bizonyos esetekben a sémi eredeti és ideogrammként mutatott jelentése, iráni területen kell keresni a választ. Megjegyzendő, hogy a sémi filológus számára magyarázatra szorul az ideogrammnak az az átírása, amelyet Harmatta alkalmaz.

Mindez azonban nem változtat azon, hogy a szerzőnek a durai pergamenről adott olvasatai és magyarázatai is ugyanolyan értékesek, mint az ostrakonok esetében közöltek. Nem emelhetünk kifogást a végső írástörténeti konklúzió ellen sem, amely szerint a durai szövegek írásrendszere már jelentős mértékben eltávolodott a niszai ostrakonokétól azon az úton, amely egyre inkább a sémi ideogrammok kiküszöböléséhez vezetett s körülbelül azon a fokon áll, mint a korai szászánida feliratok.

Harmatta János értekezése a nemzetközi iranisztika érdeklődésének középpontjában álló durai párthus nyelvemlékekről nemcsak egyes részleteiben, hanem egészében is fontos állomása lesz az idevágó kutatásoknak. A szerzőnek itt felmutatott eredményei és tudós kvalitásai biztosítékot nyújtanak arra, hogy továbbra is ilyen magas színvonalon és eredményesen fog működni az iranisztika és a vele kapcsolatos tudományágak terén.

Az opponens ezért javasolja, hogy a Bizottság fogadja el Harmatta munkáját doktori értekezésül.

Miután elhangzottak az opponensi vélemények, Banner János, Gaál László és Telegdi Zsigmond szólaltak fel.

Gaál László az iranista szempontjából méltatta az értekezés rendkívüli jelentőségét.

HENNING és ALTHEIM vitája után világos volt, hogy a kérdés holtpontra jutott, amelyről elmozdítani csak az tudja, aki képes a két neves kutató munkáját felülbírálni, az egész anyagot új és még tüzetesebb vizsgálat alá vonni. Értekezőnk vállalta ezt a feladatot és, mint munkájából kitűnik, egész sikerrel oldotta meg. Az epigrafikában való jártassága ismeretes. Fölényes nyelvtörténeti ismereteivel a szóba jöhető területen biztosan mozog, történelmi tájékozottsága egészen részletekbe menő.

A pergamen megfejtése nem kevésbé meggyőző, mint az ostrakonoké: ez egy gazdasági intéző rövid jelentése a szőlőbirtok állapotáról, a többi udvariassági formula. Mint ilyen jelentés a párthusban egyedülálló, olvasása és magyarázata semmi kétséget sem hagy fenn.

Örömmel üdvözlí az értekezést és mindenben egyetért vele; reméli, hogy ha majd nyilvánosságra kerül, általános elismerésre fog találni.

Telegdi Zsigmond igyekezett Harmatta tudományos tétének jelentőségét megvilágítani.

Ha valaki azt hallja, hogy az iráni nyelvek legrégibb emlékei az időszámításunk előtti első évezred derekáról származnak, könnyen azt gondolja, hogy az iráni filológia igen szerencsés helyzetben van. Így is lenne, ha ettől a távoli időponttól fogva a nyelvi maradványok szakadatlan sorával rendelkezénk. Valójában a történeti megrázkódtatások, sőt katasztrófák sora iszonyú öröket szakított az írásos hagyományba.

A középperzsa irodalom nem veszett el teljesen. De ami fennmaradt, az terjedelemre és jelentőségre csekély töredéke az egykori gazdagságnak. Még rosszabbul állunk a perzsa egyik testvéرنyelvével, a párthussal, amely az arsakidák hivatalos nyelve volt. A perzsa tovább élt, él ma is, mint művelt irodalmi nyelv. Fennmaradt, ha megfogyatkozva, lesüllyedve a középperzsa

irodalom hagyománya is. Mindez hiányzik a párthus esetében, annak a nyelvnek az esetében tehát, amelyen a szerzőnk által tárgyalt emlékek íródtak. A párthus szövegek értelmezése így rendkívüli nehézségekbe ütközik.

Ezeket kell tekintetbe vennünk, hogy az itt tárgyalt emlékek jelentőségét és ezzel Harmatta munkájának és eredményeinek jelentőségét helyesen megítéljük. Az adott körülmények közt aránytalanul megnő a legkisebb emlékek fontossága is, a belőlük meríthető tanulságok száma és súlya. De éppen azok a körülmények, amelyek olyan nagyon értékesé teszik ezeket az önmagukban jelentéktelen töredékeket, hatalmas nehézségeket is állítanak értékesítésük útjába. Az epigráfia, a nyelvészet, a történetírás együttműködésére van szükség, hogy ezek a szűkös emlékek megszólaljanak, hogy kiadják az ismeretanyagunk az a gazdagságát, amelyet a mi számunkra rejtegetnek. Harmatta sikerének alapját abban kell látnunk, hogy egyaránt otthon van mindezekben a tudományokban, hogy az ismereteknek és az adományoknak kivételes gazdagságát tudta a feladat szolgálatába állítani.

A hozzászóló is azon a véleményen van, hogy Harmatta a doktori fokozatot alaposan és régóta kiérdemelte; adósságot rovunk le, ha ezt hivatalosan is kimondjuk.

Ezután Harmatta válaszolt az elhangzottakra.

Mindenek előtt köszönetet mondott az opponenseknek és a hozzászólóknak; azzal, hogy az értekezés fő eredményeit alapos vizsgálat után is helyesnek találták, biztató támogatást nyújtottak, kritikai megjegyzéseikkel viszont hozzájárultak ahhoz, hogy számos vitás kérdést újból vizsgálat alá vegyen és az eddiginél helyesebben oldjon meg.

Ami kívánság az értekezés epigráfiai bizonyítóanyagával kapcsolatban elhangzott, azt jogosnak találja, az idegen nyelvű átdolgozásban a hiányzó autográfiaikat pótolni fogja. Egyetért az Ásih név olvasására vonatkozó megjegyzéssel is. Írástörténeti szempontból kétségek kívül Ásay a helyes olvasat; ezzel egy jól magyarázható sémi nevet nyerünk, amely előfordul a Durával szomszédos Palmyrában is.

A szövegek párthus nyelvét a szerző azzal magyarázza, hogy amikor a Szászánidák kiterjesztették hatalmukat a volt párthus állam területére, államapparátusuk részére nem állott rendelkezésükre annyi perzsa írnok, hogy a párszik írásbeliség nyomban kiterjeszkeszhetett volna az egész birodalomra.

Az átírás kérdésében a fő nehézséget az okozza, hogy nem alakult még ki általánosan elfogadott szilárd gyakorlat. Így egyelőre szemben állnak a sémi filológus és az iráni igényei s ezeket nem mindig lehet összeegyeztetni. Harmatta ezután megjelölte azokat a szempontokat, amelyeknek figyelembevételét szeretné az átírásnál tudományos irodalmunk számára javasolni.

A Barbeššamin névre vonatkozó gazdag adatanyagot igen fontosnak tartja; ez az anyag nemcsak a név olvasatát és értelmezését biztosítja, hanem egyúttal rendkívül érdekes bepillantást nyújt az ókori Mezopotámia vallástörténetébe.

A *qdm* prepozíció kérdésében az opponens alapos fejtegetései meggyőzték arról, hogy a kérdés bonyolultabb, mint gondolta, s hogy a prepozíció iráni használatának kialakulásánál valószínűleg még más tényezőket is figyelembe kell vennünk.

Az ostrakonokon szereplő méltóságnevekkel kapcsolatban Harmatta közölte, hogy időközben sikerült megfejtenie egy durai párszik ostrakont,

amely szintén a dux palotájából került elő; kiderült, hogy 25 méltóságnév van rajta felsorolva, valószínűleg Dura perzsa közigazgatásának méltóságviselői.

Részletesen foglalkozott továbbá a kronológiai kérdésekkel. A numizmatikai anyag tüzetes vizsgálata alapján arra az eredményre jutott, hogy ALFÖLDI felfogása helytelen és hogy Dura elestének továbbra is 256 a valószínű dátuma. Az első Szászánidák kronológiáját viszont az zavarta össze, hogy a kutatók mind elfogadták NÖLDEKE nézetét, aki óbabiloni analógiák nyomán úgy gondolta, hogy a szászánida uralkodónak is trónralépési éve volt érája számításában az első éve. Ha ezzel szemben az óperzsa, ill. az óperzsa kori babiloni éraszámítást vesszük alapul — ami módszertanilag is a helyesebb eljárás —, a látszólag ütköző adatok megegyeznek. Az így nyert kronológia alapján a város kétszeri elfoglalásának elméletét el kell ejtenünk és továbbra is az látszik valószínűnek, hogy Durát a perzsák egyszer foglalták el, 256-ban.

A vita alapján a kiküldött bírálóbizottság a következő határozatot terjesztette a Tud. Minősítő Bizottság elé:

„Az értekezés tárgya az iranisztikának, sőt mondhatni az orientalisztikának ma egyik legfontosabb kérdése. Az értekező oly tudományos szinten és olyan sikerrel tárgyalja, hogy nemzetközi viszonylatban is döntően hozzájárul megoldásához. Értekezése epigráfiai, nyelvészeti, régészeti és történeti szempontból egyaránt mintaszerű. Mindezek alapján a bírálóbizottság egyhangúlag javasolja a Tud. Minősítő Bizottságnak, hogy Harmatta János részére a nyelvészeti tudományok doktora fokozatot ítélje oda.”

Összefoglalta:

Telegdi Zsigmond
a bizottság titkára

VÉGH JÓZSEF: „ÖRSÉGI ÉS HETÉSI NYELVATLASZ” C. KANDIDÁTUSI DISSZERTÁCIÓJÁNAK VITÁJA

A Tudományos Minősítő Bizottság 1958. január 21-én tartotta a címben megnevezett kandidátusi értekezés vitáját. A vitára kiküldött bizottság a következőkből állott: elnök: Pais Dezső akadémikus, titkár: Imre Samu, a nyelvészeti tudományok kandidátusa, tagok: Kniezsa István akadémikus, Gáldi László, a nyelvészeti tudományok doktora, Benkő Loránd, Deme László, Lőrincze Lajos, a nyelvészeti tudományok kandidátusai. Opponentek: Bárczi Géza akadémikus, Kálmán Béla, a nyelvészeti tudományok doktora.

A vitában először a jelölt, V é g h J ó z s e f szólalt fel. Sokszorosításban szétküldött téziseit nem ismertette, hanem az atlasz hangjelöléséhez, módszertani kérdéseihez, elkészülésének történetéhez fűzött néhány kiegészítő megjegyzést.

Utána B á r c z i G é z a opponens ismertette jelentését. Rámutatott, hogy Végh József személyében ismét olyan kutató áll a bizottság előtt, aki a kandidátusi fokozatot már régebbi munkásságával is kiérdemelte volna. Ezt a megállapítást támogatja az a tény is, hogy maga a disszertáció kitűnő,